Мавзу: Фалсафий тафаккур тараққиёти босқичлари. Шарқ фалсафаси

Режа:

1. Фалсафий фикрни вужудга келиши, унинг маданий тарихий заминлари.
2. Қадимги Шарқ фалсафаси.
3. 9-12 аср Марказий Осиё фалсафасида табиий – илмий ва фалсафий қарашлар.
4. Амир Темур ва темурийлар даври фалсафаси, унинг аҳамияти.

Қадимги Миср, Бобилда

- эр.авв. тўрт минг йилликнинг охиридан бошлаб,

- астрономия,
- космология,
- математика,
- мифологияга

оид қарашлар бир мунча ривож топган.

Қадимги Миср, Бобил фалсафаси

- «Хўжайиннинг ўз қули билан ҳаётнинг мазмуни ҳақида суҳбати»,
- «Арфист қўшиғи»,
- «Ўз ҳаётидан хафсаласи пир бўлган кишининг ўз жони билан суҳбати»

Қадимги Ҳиндистондаги фалсафаси илк манбалари

- «Рамаяна»,
- «Махобхарот»,
- «Калила ва Димна»

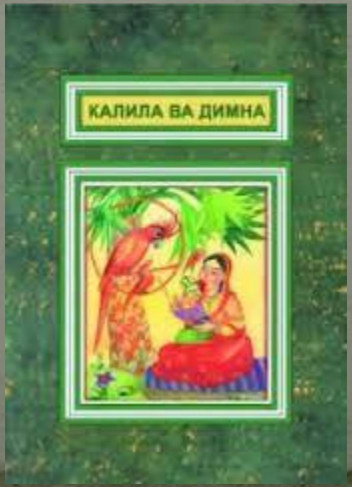

Фалсафий қарашларнинг куртаклари

- «Ведалар» - («Веда» лар – худолар, табиатнинг илоҳий кучларига қаратилиб айтиладиган мадҳия, дуолар тўплами)

«Веда» китоби тўрт катта қисмдан иборат:

- **Ригведа**
- **Самоведа**
- **Яжурведа**
- **Атхарваведа**

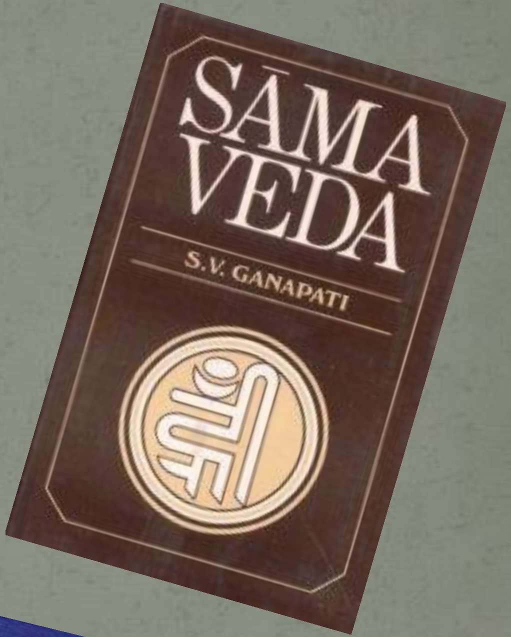

«Упанишадалар»

- «Веда»ларнинг фалсафий қисмини
- мазмуни ва услуби ҳар хил бўлган фалсафий қарашлар маҳсулидир.

Локаяти (эр.авв. 8-7 асрлар)

- энг ривожланган оқими Чорваклар (эр.ав. 6-аср)дир.
- Дунё 4 элементдан тупроқ, ҳаво, сув ва оловдан ташкил топган.
- Дунёни билиш мумкин ва бу билишнинг манбаи идрокдир.

Хитой фалсафасида

- дунё абадий ва 5 унсур –
- олов,
- сув,
- ер,
- дарахт ва
- металлардан ташкил топган,

Даосизм(эр.авв.7-6 аср.)

- “дао” – («йўл», «тараққиёт», «дунё негизи») объектив табиий қонуниятдир.
- Асосчиси файласуф Лао – цзи.
- Дунёда абадий ҳаракат ва қарама-қаршиликларнинг бир-бирига боғлиқлиги амал қилади.

道

Конфуций (эр.авв. 551-479 йиллар) фалсафаси

- инсонпарварлик
- тарбия масалалари
- ўзаро ҳурмат тамойилларига асосланган.

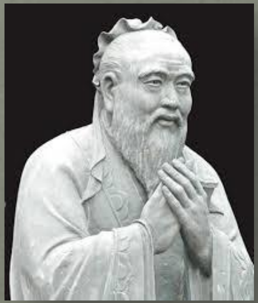

Зардуштийлик

- Мил. авв. 6-асрдан то милоднинг 3-асригача Ўрта Осиёда “Зардуштийлик” дунёқараши ҳукмронлик қилган.
- Фақат дин бўлиб қолмай, балки ўша даврнинг ҳукмрон мафкураси ҳам эди.
- “Авесто” зардуштийликни муқаддас манбаси.

«Авесто» да қаттиқ қораланади :

- Ғаразгўйлик
- Ҳасад
- Манманлик
- Фитна – фасод

Улуғланади :

- Ваъдага вафо қилиш
- Самимият
- Холислик
- Ўзаро иззат – икром

Моний таълимоти

- асосчиси Моний (милоднинг 2-3 – асрлари)
- оламда нур дунёси – яхшилик ва зулмат дунёси – ёвузлик мавжуд.
- Улар ўртасида абадий кураш боради.
- Моний таълимоти қулдорлик давлатига, шунингдек, ҳукмрон динга қарши қаратилганлиги учун унинг тарафдорлари қаттиқ қувғинга дучор бўлдилар.